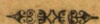

ΤΑ ΑΡΩΜΑΤΑ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΕΛΛΗΣΙΝ

Ἡ Μυθολογία τῶν Ἑλλήνων τὴν ἀνακάλυψιν καὶ χρῆσιν τῶν ἀρωμάτων ἀπέδιδεν εἰς τοὺς ἀθανάτους, κατὰ δὲ τὸν μῦθον οὐδερμὴν περὶ τούτου γινῶσιν θὰ εἶχον οἱ ἄνθρωποι ἄνευ τῆς ἀπερὶσκεψίας νύμφης τινὸς ἐκ τῶν τῆς Ἀφροδίτης. Ὁ Ὅμηρος δὲ τότε μόνον ὁμιλεῖ περὶ ἀρωμάτων, ὡς ἂν πρὸς αὐτὸν περὶ πράξεώς τινος τῶν ἀθανάτων, καὶ κατ' αὐτόν, ὡς ἂν οἱ Ὀλύμπιοι ἐτίμων θνητόν τινα δι' ἐπισκέψεως, ὅσμη ἄμβροσία ἀπέμενον ἐξ αὐτῶν, ἀλάνθαστον σημεῖον τῆς θείας αὐτῶν φύσεως.

Ἡ συνῆθεια τοῦ μυρίναι τοὺς θεοθεῶτας δὲν ἦτο ἰδιόζουσα τοῖς Ἰουδαίοις· πάντες οἱ λαοὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι φαίνεται ὅτι εἶχον τὴν συνῆθειαν ταύτην· οὕτως ἀπαντῶμεν παρὰ τῷ Ὁμήρῳ τὴν Ἀφροδίτην διανυκτερεύουσαν ἐπὶ τοῦ λειψάνου τοῦ Ἐκτορος καὶ χέουσαν ἐπ' αὐτοῦ πολύτιμον βάλσαμον

.... Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη
.... ρόδοντι δὲ χριεν ἔλαιον
ἀμβροσίῳ.

Οἱ Ἕλληνες ἄλλως ὑπερηγάπων τὰ ἀρώματα, ἀξιοσημειώτους ἐπιανεγκόντες προδούς εἰς τὴν τέχνην τοῦ μυρεψοῦ· ἐπὶ τοσοῦτον δ' ἐπεζήτουν πάντοτε τὸ εὐώδες, ὥστε, κατὰ μὲν τὸν Ὅμηρον ἀναφέροντα περὶ Ὀδυσσεύς, ἐνέκλειον τὰ ἐνδύματά των εἰς κιβώτια εὐοσμα, κατὰ δὲ τὸν Ἀθήναιον θυμιατήρια ἀνέδιδον εὐωδίας ἀρωματίζουσας τὴν ἀτμόσφαιραν, ἐφ' ὅσον παρεκάθητο εἰς τὴν τράπεζαν. Ὅπως δ' οἱ Ῥωμαῖοι, οὕτω καὶ οἱ Ἀθηναῖοι συνείθιζον νὰ στέφονται διὰ ρόδων ἐν τοῖς συμπόσις καὶ ν' ἀρωματίζουσι τοὺς ἐκλεκτοτέρους οἴνους των δι' ἀρωμάτων ἰων, ρόδων καὶ ἄλλων. Τέλος ἡ πολυτέλεια τῶν ἀρωμάτων ἐπὶ τοσοῦτον ἐπεξετάθη, ὥστε νόμος τοῦ σοφοῦ Σόλωνος ἀπηγόρευε τοῖς Ἀθηναίοις τὴν χρῆσιν αὐτῶν.

Οἱ Λακεδαιμόνιοι προέγραψαν πάντοτε τὴν πολυτέλειαν ταύτην ἐκ τοῦ καθ' ἡμέραν βίου των, ἐξορίζοντες τοὺς μυρεψοὺς ἀπὸ τῆς πόλεως ὡς ἀνθρώπους καταστροφεῖς τοῦ ἐλαίου, ὅπως κατεδίωξαν καὶ τοὺς βαφεῖς τοῦ ἐρίου τοὺς καταστρέφοντας τὴν λευκότητα αὐτοῦ. Μεθ' ὅλας ἐν τούτοις τὰς ἀπαγορευτικὰς διατάξεις τοῦ Σόλωνος καὶ τοῦ Λυκούργου ἡ πρὸς τὰ ἀρώματα ροπή τάχιστα ἐγενικεύθη ἐν Ἑλλάδι, ἐφθασε δὲ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἐντελείας ἡ πρὸς παρασκευὴν αὐτῶν τέχνη, ὥστε οὐδέποτε ἄλλοτε ἀνεπτύχθη τοσοῦτον ἐν τῷ παρελθόντι οὔτε ὑπερηκοντίσθη ποτὲ ἕκτοτε. Καίτοι ἡ Ἀνατολή παρεῖχεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὸ ρητινώδες κόμμι καὶ τὰ μάλλον ἐκτιμώμενα ἀρώματα, οὗτοι ὅμως ἠξήσαν ἀξιοσημειώτως τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν χρῆσει ἀρωματικῶν φυτῶν.

Τὰ ἀγγεῖα, ὧν ἐντὸς ἐνέκλειον τὰ μύρα, ἦσαν συνήθως ἀλαβάστρινα καὶ κομψῶς γεγλυμμένα, ἀπέτελλον δὲ σπουδαῖον ἄρωμα τῆς ἀπογορφῆς τοῦ κοσμηματοπώλου καὶ ἐκκλούντο *ἀλάβαστρα*· ἀλλ' ὅμως ὑπῆρχον καὶ ἐξ *δρυκος* ἀγγεῖα. Κατὰ τὸν Ἀλεξίν δέ, κωμικὸν ποιητὴν, ὅπως ἀρωματισθῶσι, δὲν ἐνεβάπτιζον τοὺς δακτύλους των εἰς τὰ ἀλάβαστρα, ὅπως τοῦτο ἐγένετο ἐν ἀρχαιότεροις χρόνοις, ἀλλ' ἀπέλυον τέσσαρας περιστερὰς ἐμπεποτισμένας εἰς διάφορα μύρα· ἐκάστη δ' αὐτῶν, φέρουσα ἰδιαιτέρον ἄρωμα, ἔπτατο ραίνουσα διὰ τῶν ὑγρῶν τῆς πετέρων εὐωδίας. Ἡρωματίζον δὲ πάντοτε τὴν αἴθουσαν, ἐν ἣ ἑλάμβανε χώραν τὸ δεῖπνον, εἴτε διὰ καύσεως θυμιάματος εἴτε διὰ ραντίσεως εὐώδους ὑγροῦ· ὁμολογητέον δ' ὅτι ἡ πρόνοια αὕτη δὲν ἦτο ἀναγκασία, ἐὰν ληθῆ ὑπ' ὄψει ἡ δαψίλεια τῶν μύρων, δι' ὧν οἱ συμπόται ἐπηλείφοντο. Οὕτως ἕκαστον μέλος τοῦ σώματος εἶχεν ἰδίαν μύρωσιν, τὸ φοινικέλαιον π. χ. διὰ τὰς παρεῖας καὶ τὸ στήθος· ἡ μίνθη συνιστάτο διὰ τοὺς βραχίονας· τὰς βλεφαρίδας καὶ τὴν κόμην ἐπήλειφον διὰ παχυμύρου κατεσκευασμένου ἐκ μάρου· διὰ τὰ γόνατα καὶ τὸν λαιμὸν μετεχειρίζοντο ἀπόσταγμα κισσοῦ· τὸ κυδώνιον παρεῖχεν αὐτοῖς οὐσίαν ὠφελιμωτάτην κατὰ τῆς ληθαργίας καὶ δυσπεψίας, τὸ ἄρωμα τῶν φύλλων τῆς ἀμπέλου συντήρει τὴν διαύγειαν τοῦ πνεύματος, τὸ δ' ἄρωμα τοῦ λευκοῦ ἰου ἐθεωρεῖτο ὡς εὐκόλυνον τὴν χάνουσιν.

Ἐν τοῖς ἀθλητικοῖς ἀγῶσι τῶν Ὀλυμπίων οἱ ἀγωνισταὶ καὶ οἱ παγκρατικασταὶ συνείθιζον νὰ χρίωσι δι' ἐλαίου τὰ μέλη, ὅπως καταστήσωσιν αὐτὰ ἐλαστικώτερα. Τὰ ἀρώματα τῶν Ἀθηνῶν ἔχαιρον μεγάλην φήμην, ὡς φαίνεται ἐκ τινος περιέργου τεμαχίου διασωθέντος παρὰ τῷ Ἀθηναίῳ. Τὸ χωρίον τοῦτο καταδείκνυσιν ἡμῖν πόθεν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους κατήγοντο τὰ κάλλιστα ἐν ἐκάστῳ εἶδει πράγματα, ἦτοι ἐξ Ἡλιδος μὲν ὁ μάγειρος, ἐξ Ἀργους δ' ὁ λέβης, ἐκ Φλιοῦντος ὁ οἶνος, οἱ τάπητες ἐκ Κορίνθου, ἐκ Σικυῶνος ὁ ἰχθύς, ὁ τυρὸς ἐκ Σικελίας, ἐξ Ἀθηνῶν τὰ μύρα, καὶ οἱ ἐγγεῖλαι ἐκ Βοιωτίας. Κατὰ τὸν αὐτὸν ἀκριβῶς τρόπον καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἐξετίμων τὰ ρόδα τῆς Παίστου.

Ἐν Ἑλλάδι τὰ μυρεψεῖα ἦσαν ἀνεφωγμένα εἰς πάντας, χρησιμεύοντα ὡς τόπος συναθροίσεως, ἔνθα συνεζητοῦντο τὰ συμφέροντα τῷ Κράτει, τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸν συρμὸν καὶ τὰ γεγονότα τὰ σκανδαλώδη· τὸ ἐν Ἀθήναις λεγόμενον *ἄρωμα* εἰς *μυρεψεῖον* ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ἡμέτερον *ἔρχεσθαι εἰς τὸ καφεῖον*;

Ὁ συρμὸς τοῦ ἀρωματίζειν τὴν κεφαλὴν κατὰ τὰ συμπόσια προσῆλθε, καθ' ἃ λέγουσι, ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι τὰ διερεθιστικὰ τοῦ οἴνου ἀποτελέσματα ὑποφέρει τις κάλλιον μετὰ ὑγρᾶς κεφαλῆς, ὅπως ὁ διαβιβρωσκόμενος ὑπὸ πυρετοῦ αἰσθάνεται ἀνακούφισιν διὰ τῆς ἐπιθέσεως

ύγρου ἐπιθέματος. Ὁ Ἀριστοτέλης δ' ὅμως, κάλλιον καθοδηγούμενος ὑπὸ τῆς πείρας, διάφορον ἐποίησατο συλλογισμόν καὶ ἀληθέστερον, ἀποδοὺς εἰς τὴν θερμαντικὴν ιδιότητα τῶν ὑλῶν, ἐξ ὧν συνέκειντο καὶ ἐν χρήσει ἀλοιφαί, τὸ πλῆθος τῶν ἐχόντων λευκοφαίους τὰς τρίχας. Οὐχὶ δ' ἄνευ σκοποῦ ὁ Σοφοκλῆς παρίστησι τὴν μὲν Ἀφροδίτην, τὴν θεὰν τῆς ἡδονῆς, ἡρωματισμένην καὶ θεωροῦσαν ἑαυτὴν ἐν κατόπτρῳ, τὴν δ' Ἀθηνᾶν, τὴν θεὰν τοῦ λόγου καὶ τῆς ἀγνότητος, καθίστασαν εὐκαμπτα τὰ μέλη αὐτῆς δι' ἐλαίου, πρὶν ἀρξῆται τῶν γυμνικῶν ἀγώνων. Ὁ Σωκράτης ἀπεδοκίμαζε πάντα τὰ ἀρώματα, λέγων ὅτι ὁ δούλος καὶ ὁ ἐλεύθερος τὴν αὐτὴν ἔχουσι ὁσμὴν, ὅταν ἀρωματισθῶσιν. Ἡ κρίσις αὕτη ὀλίγην προὔξενησεν ἐντύπωσιν εἰς τὸν μαθητὴν τοῦ Αἰσχίνην, ὅστις ἐγένετο μυρσός, συνωμολόγησε χρέη καὶ προσεπάθησε νὰ δανεισθῆ χρήματα ἐπὶ ὑπόθηκῃ ὁ Ἀλέξανδρος δ' ὅμως ἔδωκε πλείονα προσοχὴν εἰς τὰς παρατηρήσεις τοῦ παιδαγωγοῦ τοῦ Λεωνίδου, ὅστις ἐμέμφετο αὐτὸν διὰ τὴν σπατάλην ἐν ταῖς θυσίαις· «θὰ εἶνε καιρός, ἔλεγεν ὁ διδάσκαλός του, νὰ δεικνύησαι τοσοῦτον γενναῖος ὅσον τώρα, ὅταν θὰ κατακτήσης τὴν χώραν τὴν παράγουσαν τὸ θυμιάμα». Ὁ βασιλεὺς ἐνεθυμήθη τὸ μάθημα, καὶ, ὅταν κατέκτησε τὴν Ἀραβίαν, ἀπέστειλεν εἰς τὸν γηραιὸν τοῦ διδάσκαλου προμήθειαν σπουδαίαν θυμιάματος καὶ μύρου (*).

ΑΛΕΞ. Δ. ΒΑΛΒΗΣ

ΤΙΣ Η ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ ΗΛΙΚΙΑ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ.

Πότε ἐνεφανίσθη ἄνθρωπος ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς γῆς; Δὲν ἦτο εὐκόλον ν' ἀπαντήσῃ ὁ μεταγενέστερος ἄνθρωπος περὶ τῆς ἀρχαιότητος τῆς καταγωγῆς του βεβουλισμένης ἐν τῷ σκότει τῶν αἰῶνων Ἡ εὐλογος ὅμως περιεργία, καὶ τὸ ζῶηρόν ἐνδιαφέρον, ἦν ἐξεγείρει τῷ ἀνθρώπῳ ἢ ἐρώτησις αὕτη, ἦτο ἐπόμενον νὰ πλάσῃ παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς διάφορον ἀπάντησιν πηγάσασαν εἴτε ἐκ ζοφερῶν παραδόσεων, αἵτινες ἦσαν προῖον τῆς φαντασίας του, εἴτε ἐκ θρησκευτικῶν δοξασιῶν, ἃς ἀβασανίστως παρεδέχετο ἄψευδεῖς. Ἡ κατὰ τοὺς νεωτέρους ὅμως χρόνους καταπληκτικὴ τῶν ἐπιστημῶν πρόοδος καὶ ἰδίᾳ τῆς Παλαιοντολογίας (τμήματος τῆς Γεωλογίας) δὲν ἦτο δυνατόν ἢ νὰ ἀξιῶσῃ καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο τῆς δεύσης προσοχῆς· κατώρθωσε δ' ἐπ' ἐσχάτων ν' ἀποκαλύψῃ αὐτὸ τοῦ περικαλύπτοντος ἐπὶ μακροῦς αἰῶνας πυκνοῦ πέπλου καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ λύσιν, στηριζομένην ἐπὶ ἐπιστημονικῶν ἀληθειῶν καὶ σπου-

δαίων ἀνακαλύψεων. Καίτοι, δυνατόν εἶπεῖν, τὸ συμπεράσμα, ὅπερ ἐξήγαγεν ἡ ἐπιστημονικὴ τοῦ ζητήματος ἔρευνα, ἀπέχει εἰσέτι τῆς ὀριστικῆς καὶ ἀμετατρέπτου εἰς τὰ καθ' ἕκαστα λύσεως, οὐχ ἦττον ὅμως ἐπιχύνει ἀρκετὸν φῶς δι' οὗ νὰ ὀδηγηθῆ εἰς τὴν περαιτέρω αὐτοῦ ἐξακριβῶσιν μετ' ἐλπίδος τελείας ἐπιτυχίας.

Ἐπιχειροῦμεν διὰ βραχείων νὰ πραγματευθῶμεν ἐνταῦθα ποία ἡ γεωλογικὴ ἐποχὴ, καθ' ἣν ἐξῆσε τὸ πρῶτον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἡμετέρου πλανήτου, τὸ τελειότερον τῶν ἐπιγείων πλασμάτων, ἡ κορωνίστης δημιουργίας ὁ ἄνθρωπος.

Εἶνε κοινῇ σήμερον παραδεδεγμένον ὑπὸ τῶν ἐπιστημόνων ὅτι ὑπῆρχεν ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὴν τεταρτογενῆ (1) καλουμένην περίοδον· ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἔσχεν μεγάλην ἐξάπλωσιν ἐπὶ τῶν κυριωτέρων χωρῶν τῆς γήινης ἐπιφανείας, τῆς Ἀσίας, Ἀφρικῆς, Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς.

Τίς δύναται ἐπομένως νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι ταῦτοχρόνως καὶ διὰ μιᾶς ἐπὶ ὅλων τούτων τῶν χωρῶν ἐνεφανίσθη;

Οὐδεὶς βεβασίως, ἀπολύτως οὐδεὶς, δύναται νὰ ἀρνηθῆ ὅτι ἕνα πολλαπλασιασθῆ καὶ διασπαρῆ δι' ἄλλεπαλλήλων μεταναστεύσεων ἐπὶ τὰ ἐκτὸς τοῦ πρώτου γεωγραφικοῦ τοῦ ὀρίζοντος ἔδει νὰ κερῆθη χρόνος τις.

Ἡ πρώτη λοιπὸν ἐποχὴ τῆς τεταρτογενεῦς περιόδου παρίσταται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν οὐχὶ ὡς ἐποχὴ ἐμφανίσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ὡς ἐποχὴ καθ' ἣν ἐγένετο κοσμοπολίτης. Ἡ ἐποχὴ ὅθεν τῆς πρώτης τοῦ ἀνθρώπου ἐμφανίσεως εἶνε ἀναμφισβητήτως προγενεστέρᾳ τῆς πρώτης τεταρτογενεῦς, ἦτοι ἡ καλουμένη πλειόκαιρος ἐποχὴ τῆς τριτογενεῦς περιόδου (1).

Πλὴν σπουδαία ἡγήθη συζήτησις ἐκ τινῶν εὐρημάτων ἐὰν δύνηται ν' ἀναχθῆ ἡ ἡλικία τῆς ἀνθρωπότητος εἰς ἔτι ἀρχαιοτέραν ἐποχὴν τῆς πλειοκαινοῦ ἐποχῆς, ἦτοι εἰς τὴν μειόκαιρον. Τοιαῦτα εὐρήματα εὐρέθησαν τὰ ἐξῆς.

Ἀνεκαλύφθησαν ἐργαλεῖα ἐκ κατεργασμένου σιλικῆκος, (πυρίτου λίθου) ἐντὸς μειόκαιρων στρωμάτων τῆς

(1). Τεταρτογενῆς περιόδου εἶνε ἡ ἀμέσως ἀρχαιοτέρα τῆς παρούσης.

Ἡ παρούσα ὑποδιαιρεῖται εἰς ἱστορικὴν καὶ προϊστορικὴν ἢ δὲ τεταρτογενῆ εἰς τὴν πρὸ τῶν παγετῶνων, εἰς τὴν τῶν παγετῶνων, καὶ εἰς τὴν μετὰ τοὺς παγετῶνας.

Ἡ τριτογενῆς ὑποδιαιρεῖται εἰς πλειόκαινον, μειόκαινον, καὶ ἠώκαινον.

Ὅργανα ἐκ κατεργασμένου σιλικῆκος τῆς λιθίνης λεγομένης ἐποχῆς, εὐρίσκονται καὶ ἐν Ἑλλάδι πλείστα π. χ. ἐν Δομβραίνῃ Ὀλύμπῳ καὶ ἄλλαχού.

Συλλογὴν τοιαύτην λιθίνων ὀργάνων ἐν Ἑλλάδι συλλεγέντων ἔχει καὶ τὸ φυσιογραφικὸν τοῦ Πανεπιστημίου μουσειον.

(*). Βλ. Reveil παρὰ Piesse Des odeurs, des parfums et des cosmétiques σελ. XVII—XXII.